

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-332-42>

УДК 330

КУЧЕР Маргарита

Університет митної справи та фінансів

<https://orcid.org/0000-0002-3868-5311>e-mail: ritakucher@ukr.net

ЖИДИК Андрій

Університет митної справи та фінансів

<https://orcid.org/0009-0009-1952-3200>e-mail: kaf_mev@ukr.net

ТОВТ Юрій

Університет митної справи та фінансів

<https://orcid.org/0009-0004-6330-2038>e-mail: kaf_mev@ukr.net

СТРИЛЕЦЬ Станіслав

Університет митної справи та фінансів

<https://orcid.org/0009-0002-4265-2237>e-mail: kaf_mev@ukr.net

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ МАЛИХ ТА СЕРЕДНІХ ПІДПРИЄМСТВ: СУЧАСНІ РЕАЛІЇ

У статті проаналізовано діяльність малих та середніх підприємств (МСП) в інноваційному розвитку. Встановлено, що інноваційна діяльність МСП є важливим детермінантом їх розвитку. Виявлено основні проблеми інноваційної діяльності МСП із урахуванням сучасних умов господарювання. Наведено основні причини важливості інновацій для сучасного бізнесу та зазначено яким чином їх можна реалізувати в сучасних умовах. Інноваційна діяльність МСП має велике значення для економіки будь-якої країни. Вона сприяє створенню нових робочих місць, розвитку конкурентоспроможності та росту ВВП. Інновації дозволяють МСП впроваджувати нові технології, покращувати продукцію та послуги, що сприяє їхньому розвитку та збільшенню прибутків. Сучасний стан інноваційного розвитку малого та середнього бізнесу різниться у розрізі окремих країн. У низці розвинених країн, таких як США та Європейські країни, підтримка інновацій спрямована на стимулювання МСП через дотації та податкові пільги для досліджень та розвитку. Однак у багатьох країнах розвинення інновацій в МСП стикається з бар'єрами, такими як відсутність фінансування, обмежена доступність технологій та недостатня кваліфікація персоналу. У кожній країні є свої унікальні виклики та можливості для розвитку інноваційного потенціалу МСП. На сьогоднішній день Україна активно працює над розвитком інновацій в секторі малого та середнього бізнесу. Урядова політика спрямована на стимулювання інновацій в МСП через створення сприятливих умов для розвитку бізнесу, сприяння доступу до фінансових ресурсів, технологій та підвищення кваліфікації персоналу. Проте існують виклики, такі як бюрократичні перешкоди, недостатнє фінансування та обмежений доступ до новітніх технологій, які гальмують інноваційний розвиток МСП в Україні. Інноваційний розвиток МСП є надзвичайно актуальним у сучасному світі. Швидкі зміни в технологіях, ринкові умови та зростання конкуренції ставлять МСП в умови постійного тиску та необхідності вдосконалення. Інновації дозволяють МСП розробляти нові продукти та послуги, зменшувати витрати, покращувати якість продукції та послуг, тим самим забезпечуючи їхню конкурентоспроможність на ринку. До того ж, інновації сприяють залученню нових клієнтів, розширенню бізнесу та підвищенню прибутковості. Інноваційний розвиток відіграє ключову роль у забезпеченні успішності МСП у сучасних умовах.

Ключові слова: інновації, інноваційна діяльність, інноваційний розвиток, конкурентоспроможність, малі та середні підприємства.

KUCHER Marharyta, ZHYDYK Andriy, TOVT Yurii, STRILETS Stanislav

University of Customs and Finance

INNOVATIVE ACTIVITIES OF SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES: CURRENT REALITIES

The article analyzes the activities of small and medium-sized enterprises in innovative development. It was established that the innovative activity of small and medium-sized enterprises is an important determinant of their development. The main problems of innovative activity of small and medium-sized enterprises, taking into account modern business conditions, have been identified. The main reasons for the importance of innovations for modern business are given and it is indicated how they can be implemented in modern conditions. The innovative activity of small and medium-sized enterprises (SMEs) is of great importance for the economy of any country. It contributes to the creation of new jobs, the development of competitiveness and the growth of GDP. Innovations allow SMEs to introduce new technologies, improve products and services, which contributes to their development and increased profits. The current state of innovative development of small and medium-sized businesses varies from country to country. In a number of developed countries, such as the USA and European countries, innovation support is aimed at stimulating SMEs through grants and tax breaks for research and development. However, in many countries, the development of innovation in SMEs faces barriers such as lack of funding, limited availability of technology and insufficient qualification of personnel. Each country has its own unique challenges and opportunities for developing the innovative potential of SMEs. Today, Ukraine is actively working on the development of innovations in the sector of small and medium-sized businesses. Government policy is aimed at stimulating innovation in SMEs by creating favorable conditions for business development, facilitating access to financial resources, technologies and improving staff qualifications. However, there are challenges such as bureaucratic obstacles, insufficient funding and limited access to the latest technologies that inhibit the innovative development of SMEs in Ukraine. Innovative development of

the enterprise is extremely relevant in the modern world. Rapid changes in technology, market conditions and increased competition put businesses under constant pressure and the need to improve. Innovations allow enterprises to develop new products and services, reduce costs, improve the quality of products and services, thereby ensuring their competitiveness in the market. In addition, innovation helps attract new customers, expand business and increase profitability. Thus, innovative development plays a key role in ensuring the success of the enterprise in modern conditions.

Keywords: innovations, innovative activity, innovative development, competitiveness, small and medium-sized enterprises.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ

ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Інноваційний розвиток МСП стикається з багатьма проблемами, серед яких можна виділити наступні: фінансові обмеження – МСП часто стикаються з браком фінансових ресурсів для інвестування в інновації; обмежений доступ до технологій – МСП можуть мати складнощі з доступом до сучасних технологій і обладнання, що є необхідними для впровадження інновацій; недостатній рівень знань і кваліфікації персоналу – відсутність достатньої кількості кваліфікованих кадрів або спеціалістів з інноваційного менеджменту може значно ускладнити процес впровадження інновацій; ризики та невизначеність – інноваційна діяльність пов'язана з високим рівнем ризиків та невизначеності, що може відлякувати власників і менеджерів МСП від інвестування в нові розробки; регуляторні бар'єри – жорсткі регуляторні вимоги та складні бюрократичні процедури можуть гальмувати інноваційну активність МСП; обмежені можливості для співпраці: МСП можуть мати обмежені можливості для встановлення партнерств з великими компаніями, науковими установами чи іншими підприємствами, що ускладнює доступ до нових знань і технологій; відсутність стратегічного бачення: часто власники МСП зосереджуються на короткостроковій вигоді, нехтуючи довгостроковими інноваційними стратегіями тощо.

Для подолання цих проблем важливо розробити відповідні державні та приватні програми підтримки, що можуть включати фінансову допомогу, консалтингові послуги, навчання персоналу, створення кластерів та інших форм співпраці між МСП і науково-дослідними установами.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Серед вітчизняних та закордонних дослідників, що вивчали питання інноваційного розвитку МСП, можна виділити наступних: Н. Гришко [1], Д. Солодков, В. Гришко, В. Зянько [2], І. Єпіфанова, І. Колодяжна [3], Л. Михайлишин [4], Я. Панфілова [5], В. Сусіденко [7], Ю. Сусіденко, А. Яковлев [8] та інші.

ВИДІЛЕННЯ НЕВИРШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ СТАТТЯ

Сьогодні у науковому світі існує велика кількість робіт присвячених вивченню інноваційного розвитку МСП, але сучасні реалії – війна в Україні, на яку напала росія, диктують нові умови ведення бізнесу МСП в інноваційному розрізі.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є ідентифікація можливостей інноваційного розвитку для МСП.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Систематизуємо основні проблеми, що пов'язані з інноваційними технологіями:

1. Фінансові бар'єри, а саме високі витрати. Розробка та впровадження інноваційних технологій часто вимагають значних фінансових вкладень, що може бути недоступним для багатьох МСП. Сучасні реалії показують, що багато МСП стикаються з труднощами у доступі до фінансових ресурсів, таких як кредити, гранти або інвестиції, необхідні для підтримки інноваційних проєктів [2].

2. Технічні проблеми. Багато підприємців малого та середнього бізнесу хвилюються через невизначеність та ризики. Інноваційні технології часто супроводжуються високим рівнем невизначеності та ризиків, пов'язаних з можливим провалом або нездатністю досягти очікуваних результатів. Наступним технічним аспектом є інтеграція з існуючими системами. Впровадження нових технологій може вимагати складної інтеграції з існуючими процесами та інфраструктурою, що може бути технічно складним процесом [5].

3. Брак кваліфікованих кадрів. На разі в Україні існує проблема не з кількістю фахівців в тій чи іншій сфері, а саме є проблема із наявністю навичок та браком відповідних знань. Впровадження інноваційних технологій вимагає наявності працівників з відповідними знаннями та навичками, які можуть бути дефіцитними на ринку праці. Тому через це МСП самі проводять підготовку кадрів. МСП інвестують в навчання та підвищення кваліфікації персоналу, що є додатковим фінансовим навантаженням [7].

4. Регуляторні та правові перешкоди. В Україні на законодавчому рівні існує проблема в комплаєнсі та стандартах. Відповідність нових технологій існуючим регуляторним вимогам та стандартам може бути складною та вимагати додаткових витрат часу і ресурсів [1]. Також важливим питанням є захист

інтелектуальної власності. Забезпечення прав на інтелектуальну власність і боротьба з порушеннями цих прав може бути складним і дорогим процесом.

5. Культурні та організаційні бар'єри. Опір змінам. Інше питання – структура організаційної культури. МСП можуть мати культуру, яка не сприяє інноваціям, зокрема через бюрократичні процедури або недостатню підтримку з боку керівництва [10].

6. Етичні та соціальні виклики. Приватність та безпека – інноваційні технології, особливо в галузі інформаційних технологій, можуть викликати занепокоєння щодо приватності та безпеки даних [9]. Впровадження інновацій можуть мати і соціальні наслідки. Автоматизація та роботизація можуть призвести до скорочення робочих місць, що створює соціальні та економічні виклики для суспільства.

Нижче наведено основні причини, чому інновації залишаються важливими для сучасного бізнесу та яким чином їх можна реалізувати в сучасних умовах:

1. Конкурентоспроможність. За допомогою інновацій МСП мають можливість збереження ринкових позицій. Інновації допомагають МСП залишатися конкурентоспроможними, пропонуючи нові та вдосконалені продукти або послуги. Інноваційні продукти або бізнес-моделі дозволяють МСП виходити на нові ринки та залучати нових клієнтів [3].

2. Ефективність та продуктивність. Перш за все потрібно сказати про автоматизацію, що впровадження нових технологій, таких як штучний інтелект та робототехніка, дозволяє автоматизувати рутинні процеси, підвищуючи ефективність. А оптимізація процесів інновацій допомагає прискорити бізнес-процеси, знижуючи витрати та підвищуючи якість продукції або послуг [4].

3. Відповідність ринковим тенденціям. Із активним плином науково-технічного процесу відбувається зміна споживчих вподобань. Сучасні споживачі очікують нових, інноваційних продуктів та послуг, які відповідають їхнім змінним потребам та бажанням. За допомогою цифрової трансформації МСП поширюють цифрові технології та змушують компанії адаптуватися, впроваджуючи інновації у сфери маркетингу, продажів та обслуговування клієнтів.

4. МСП вимагають сталого розвитку, якого можна досягнути завдяки впровадженню екологічних інновацій. Компанії, які впроваджують екологічно чисті технології та практики, можуть не лише відповідати вимогам регуляторів, але й залучати екологічно свідомих споживачів. І тут можна підкреслити важливість соціальної відповідальності. Інновації у сфері корпоративної соціальної відповідальності допомагають компаніям робити позитивний внесок у суспільство, що підвищує їхню репутацію.

5. Фінансова вигода. Збільшення доходів – інноваційні продукти та послуги можуть генерувати нові потоки доходів. Інвестиційна привабливість – інноваційні МСП часто привертають більше уваги з боку інвесторів, що може призвести до залучення додаткових фінансових ресурсів.

6. Гнучкість та адаптивність. Швидка реакція на зміни – інноваційні МСП здатні швидко реагувати на зміни в ринковому середовищі, що дозволяє їм адаптуватися до нових умов і вимог.

МСП повинні впроваджувати ефективну інноваційну культуру. Підтримка культури інновацій у МСП сприяє постійному пошуку нових ідей та рішень, що робить бізнес більш стійким до зовнішніх викликів [6].

7. Покращення якості життя. Соціальні інновації – розробка продуктів та послуг, які покращують якість життя людей, сприяє позитивному сприйняттю бренду та його лояльності з боку споживачів. Також важливий аспект – підвищення доступності. Інновації можуть зробити товари та послуги більш доступними для ряду споживачів, підвищуючи їх життєвий рівень [8].

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Інновації є ключовим фактором успішного розвитку бізнесу. Вони дозволяють МСП бути конкурентоспроможними, ефективними, адаптивними та соціально відповідальними, що в кінцевому результаті сприяє їхньому довгостроковому успіху та стійкості. В сучасних реаліях впровадження інновацій на МСП вимагає систематичного підходу та чітко розробленої стратегії. Ось кроки, які можуть допомогти у цьому процесі: аналіз поточної ситуації; визначення цілей і завдань; розробка інноваційної стратегії; залучення фінансування; підбір і навчання персоналу; розробка та тестування інновацій; впровадження інновацій у виробництво (перехід від тестування до масштабного впровадження інновацій у виробничі процеси, забезпечення необхідної інфраструктури та ресурсів); маркетинг і просування; оцінка та зворотний зв'язок (моніторинг результатів впровадження інновацій, оцінка їх ефективності та збір зворотного зв'язку від клієнтів і співробітників для подальшого вдосконалення); безперервне вдосконалення. Ці кроки допоможуть МСП успішно впроваджувати інновації, забезпечуючи їх конкурентоспроможність та стійкий розвиток. МСП повинні здійснювати постійний аналіз та оптимізацію інноваційних процесів для забезпечення їх максимальної ефективності та адаптації до змінних умов ринку і тільки таким чином можна досягнути високого результату розвитку інноваційної діяльності.

Література

1. Гришко Н.Є., Солодков Д.Є., Гришко В.М. Особливості впровадження розумного виробництва на промислових малих і середніх підприємствах: переваги та обмеження. *Інноваційна економіка*. № 1. 2024. С.57–66.
2. Зянько В.В., Єпіфанова І.Ю. Інноваційна діяльність підприємств та її фінансове забезпечення в умовах трансформаційних змін економіки України : монографія. Вінниця : ВНТУ, 2015. 172 с.
3. Колодяжна І.В. Проблеми та перспективи розвитку інноваційної діяльності торговельних підприємств України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. Вип. 5. 2015. С. 53–56.
4. Михайлишин Л.І. Зарубіжний досвід активізації інноваційної діяльності. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. Вип. 6. Ч. 2. 2016. С. 99–104.
5. Панфілова Я.А. Інноваційна діяльність малих і середніх підприємств: макро- та мезорівень. *Економіка та суспільство*. Вип. 34. 2021. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1043/1000>
6. Підприємництво як чинник розвитку інноваційної моделі економіки України та її регіонів : монографія / під заг. ред. к.е.н., проф. І.В. Кривов'язюка. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2020. 172 с.
7. Сусіденко В.Т., Сусіденко Ю.В. Реалії інноваційного розвитку підприємств України. *European scientific journal of Economic and Financial innovation*. №2(6). 2020. С.183–193.
8. Яковлев А.І. Інноваційна діяльність як фактор економічного розвитку малих підприємств. *Економіка: реалії часу*. №2(12). 2014. С. 115–119.
9. Lucie Povolna. Innovation Strategy in Small and Medium Sized Enterprises (SMEs) in the Context of Growth and Recession Indicators. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2199853122004127>
10. Nisreen Ameen, Jyoti Choudrie, Paul Jones & Amitabh Anand. Innovative Technologies and Small-Medium Sized Enterprises in Times of Crisis. 2022. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s10796-022-10353-7>

References

1. Hryshko N.Ie., Solodkov D.Ie., Hryshko V.M. Osoblyvosti vprovadzhennia rozumnoho vyrobnytstva na promyslovykh malykh i serednykh pidpriemstvakh: perevahy ta обмеzhennia. *Innovatsiina ekonomika*. № 1. 2024. S.57–66.
2. Zianko V.V., Yepifanova I.Iu. Innovatsiina diialnist pidpriemstv ta yii finansove zabezpechennia v umovakh transformatsiinykh zmin ekonomiky Ukrainy : monohrafiia. Vinnytsia : VNTU, 2015. 172 s.
3. Kolodiazhna I.V. Problemy ta perspektyvy rozvytku innovatsiinoi diialnosti torhovelnykh pidpriemstv Ukrainy. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo*. Vyp. 5. 2015. S. 53–56.
4. Mykhailyshyn L.I. Zarubizhnyi dosvid aktyvizatsii innovatsiinoi diialnosti. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo*. Vyp. 6. Ch. 2. 2016. S. 99–104.
5. Panfilova Ya.A. Innovatsiina diialnist malykh i serednykh pidpriemstv: makro- ta mezoriven. *Ekonomika ta suspilstvo*. Vyp. 34. 2021. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1043/1000>
6. Pidpriemnytstvo yak chynnyk rozvytku innovatsiinoi modeli ekonomiky Ukrainy ta yii rehioniv : monohrafiia / pid zah. red. k.e.n., prof. I.V. Kryvoviazziuka. Kyiv : Vydavnychiy dim «Kondor», 2020. 172 s.
7. Susidenko V.T., Susidenko Yu.V. Realii innovatsiinoho rozvytku pidpriemstv Ukrainy. *European scientific journal of Economic and Financial innovation*. №2(6). 2020. S.183–193.
8. Yakovlev A.I. Innovatsiina diialnist yak faktor ekonomichnoho rozvytku malykh pidpriemstv. *Ekonomika: realii chasu*. №2(12). 2014. S. 115–119.
9. Lucie Povolna. Innovation Strategy in Small and Medium Sized Enterprises (SMEs) in the Context of Growth and Recession Indicators. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2199853122004127>
10. Nisreen Ameen, Jyoti Choudrie, Paul Jones & Amitabh Anand. Innovative Technologies and Small-Medium Sized Enterprises in Times of Crisis. 2022. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s10796-022-10353-7>